

نرخ دلار در ایران

نرخ دلار در ایران و تغییرات و جهش‌های آن، به‌عنوان مهم‌ترین ارز جهانی، اهمیت زیادی در شاخص‌های اقتصادی ایران معاصر داشته‌است.^{[۱][۲]} در دوران رضاشاه به علت بحران‌هایی همچون رکود جهانی و جنگ جهانی دوم، از سال ۱۳۰۱ تا ۱۳۲۱، نرخ دلار در ایران از ۱۴ ریال به ۱۷ رسید. نخستین جهش ارزی با اشغال ایران توسط متفقین در طول جنگ جهانی دوم رخ داد که نرخ دلار در ایران با حدود کمتر از دو برابر افزایش، از ۱۷ ریال به ۳۲ ریال رسید. در دوران محمدرضا پهلوی، ابتدا از حوالی ۱۳۳۰ تا ۱۳۳۲ که با وقوع مجموعه‌ای از بحران‌های داخلی و خارجی مانند کاهش فروش نفت و تحریم‌های نفتی همزمان بود، نرخ دلار آمریکا تا سه برابر نیز افزایش پیدا کرد، اما با آغاز دوران ثبات و رشد اقتصادی در ایران، یعنی از سال ۱۳۳۲ تا وقوع انقلاب در سال ۱۳۵۷، دلار آمریکا در طول ۲۵ سال بیش از ده درصد از ارزش خود را در برابر ریال از دست داد و از ۸۰ ریال به ۷۰ ریال رسید. وقوع انقلاب در سال ۱۳۵۷، پایان ارز تک‌نرخ و آغاز دوره‌ای از جهش‌های پیاپی ارزی در ایران بود که باعث شد نرخ دلار آمریکا تا سال ۱۴۰۰ به بیش از چهار هزار برابر برسد.^{[۳][۴][۵]}

نرخ غیررسمی ارز که در پایان سال ۸۹ به ۱۰۳۳۷ ریال رسیده بود، از ماه‌های آغازین سال ۱۳۹۰ وارد یک جهش شد و در مهرماه ۱۳۹۱ به نخستین و در بهمن ماه ۱۳۹۱ به دومین اوج خود رسید. در طول یک و نیم سال ۸۹ تا ۹۰ بیش از ۲۰ میلیارد دلار پول از منابع کشور ایران به عده‌ای برای مداخله در بازار ارز پرداخت شد.^[۶] که براساس خبرهای منتشرشده در سال ۱۳۹۳ هجری شمسی اسحاق جهانگیری معاون ریاست جمهوری ایران قول و وعده رسیدگی به این پرداخت‌های سال‌های ۸۹ تا ۹۰ را داد.^[۶] جهش ارزی در سال ۱۳۹۰ پنجمین جهش ارزی تاریخ جمهوری اسلامی بوده است.^[۳]

این افزایش در مقطعی ثابت و در سال ۱۳۹۵ دوباره به اوج رسید. در بهار ۱۳۹۷ قیمت دلار در ایران از ۵۸۰۰ تومان نیز فراتر رفت بگونه‌ای که در نیمه تیر ماه ۹۷ هر دلار قریب به ۹۰۰۰ تومان داد و ستد شد. در اوایل مرداد ۹۷ به ۱۲۰۰۰ تومان، در اواسط شهریور ۹۷ به ۱۴۰۰۰ تومان و در اوایل مهر ۹۷ به ۱۹۰۰۰ تومان رسید.

در اثر این بحران، ارزش ریال ایران در برابر دلار آمریکا و سایر ارزهای جهانی به پایین‌ترین سطح در تاریخ رسید. سقوط ارزش پول ایران منجر به واکنش‌های فراوانی در داخل کشور شد و بازتاب فراوانی در خارج از ایران نیز داشت. به‌گونه‌ای که در مناظره‌های انتخابات ریاست جمهوری ایالات متحده آمریکا (۲۰۱۲) نیز باراک اوباما از آن به‌عنوان نشانه‌ای از روند موفق تحریم ایران یاد کرد.^[۷]

در ۱۴ دی ۱۳۹۸ قیمت دلار برای فروش در صرافی‌ها، ۱۳ هزار و ۳۸۰ تومان اعلام شد.^[۸] در ۲۵ دی ۱۳۹۸ مؤسسه دارایی بین‌المللی اعلام کرد، ذخایر ارزی ایران تا بهار سال جدید به ۷۳ میلیارد دلار خواهد رسید که نشان‌دهنده افت شدید آن بعد از تحریم‌ها می‌باشد.^[۹]

در بهار سال ۱۳۹۹، روند سقوط ارزش ریال ایران دوباره شدت گرفت و قیمت دلار طی حدود سه ماه بیش از ۲۵۰۰ تومان افزایش یافت.^[۱۰] قیمت دلار در ۲۹ خرداد ۱۳۹۹ به نزدیک ۱۹ هزار تومان رسید،^[۱۱] و در آخرین روز بهار هر دلار با قیمت بالاتر از ۱۹ هزار تومان در بازار تهران معامله شد.^{[۱۲][۱۳][۱۴]} همچنین قیمت هر دلار در بازار آزاد در تاریخ ۲۴ تیر ۹۹ از ۲۳ هزار تومان، در ۲۰ مهر ۹۹ از ۳۱ هزار تومان، در ۲۲ خرداد ۱۴۰۰ از ۳۳ هزار تومان، در ۱۴ آبان ۱۴۰۱ از ۳۶ هزار تومان، در ۲۲ آذر ۱۴۰۱ از ۳۸ هزار تومان، در ۱ دی ۱۴۰۱ از ۴۰ هزار تومان و در ۷ دی ۱۴۰۱ از ۴۴ هزار تومان عبور کرد.

میزان جهش	۱ دلار به تومان		سال	دوران
	رسمی	آزاد		
نرخ آزاد ۲ برابر شد نرخ رسمی بدون تغییر	۷	۱۰	۱۳۵۷	نخست‌وزیری بازرگان و رجایی
		۱۴	۱۳۵۸	
		۲۰	۱۳۵۹	
نرخ آزاد ۴٫۸ برابر شد نرخ رسمی کاهش یافت	۸	۲۷	۱۳۶۰	نخست‌وزیری موسوی
		۳۵	۱۳۶۱	
		۴۵	۱۳۶۲	
	۹	۵۸	۱۳۶۳	
	۸	۶۱	۱۳۶۴	
	۷	۷۴	۱۳۶۵	
		۹۹	۱۳۶۶	
	۶	۹۶	۱۳۶۷	
نرخ آزاد ۴٫۶ برابر شد نرخ رسمی ۲۹ برابر	۶	۷	۱۲۰	ریاست‌جمهوری هاشمی رفسنجانی
		۱۴۱	۱۳۶۹	
		۱۴۲	۱۳۷۰	
	۱۴۵	۱۴۹	۱۳۷۱	
	۱۶۵	۱۸۰	۱۳۷۲	
		۲۶۳	۱۳۷۳	
		۴۰۳	۱۳۷۴	
		۴۴۴	۱۳۷۵	

نرخ آزاد ۲ برابر شد نرخ رسمی ۵ برابر	۴۷۸	۱۳۷۶	ریاست جمهوری خاتمی	
	۶۴۶	۱۳۷۷		
	۸۶۳	۱۳۷۸		
	۸۱۳	۱۳۷۹		
	۷۹۲	۱۳۸۰		
	۷۹۵	۷۹۹		۱۳۸۱
	۸۲۸	۸۳۳		۱۳۸۲
	۸۷۱	۸۷۴		۱۳۸۳
نرخ آزاد ۲٫۴ برابر شد نرخ رسمی ۱٫۴ برابر	۹۰۲	۹۰۴	۱۳۸۴	ریاست جمهوری احمدی نژاد
	۹۱۹	۹۲۲	۱۳۸۵	
	۹۲۸	۹۳۵	۱۳۸۶	
	۹۵۷	۹۶۶	۱۳۸۷	
	۹۸۳	۱۰۰۰	۱۳۸۸	
	۱۰۰۳۶	۱۰۱۰۰	۱۳۸۹	
	۱۰۱۷۰	۱۰۹۸۰	۱۳۹۰	
	۱۰۲۲۶	۲۰۱۰۰	۱۳۹۱	
نرخ آزاد ۷٫۸ برابر شد نرخ رسمی ۳٫۴ برابر		۳٫۲۸۵	۱۳۹۲	ریاست جمهوری روحانی
		۳٫۱۴۰	۱۳۹۳	
	۲٫۹۶۳	۳٫۳۱۶	۱۳۹۴	
	۳٫۰۹۶	۳٫۵۴۰	۱۳۹۵	
	۳٫۲۷۷	۳٫۸۲۶	۱۳۹۶	
		۱۰٫۵۷۷	۱۳۹۷	
	۴٫۲۰۰	۱۱٫۹۹۱	۱۳۹۸	
		۲۱٫۷۰۲	۱۳۹۹	
نرخ آزاد در ابتدای دی ماه ۱۴۰۱ به ۴۵ هزار تومان رسید		۲۵٫۷۲۹	۱۴۰۰	ریاست جمهوری رئیسی
		۲۹٫۷۶۱	۱۴۰۱	
			۱۴۰۲	
			۱۴۰۳	

رویداد

۱۳۹۰

مسائل مرتبط با این رویداد در بین سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۲ رخ دادند.^[۱۸] تلاطم در بازار ارز در ایران از ابتدای سال ۱۳۹۰ آغاز شد.

اواخر بهار ۱۳۹۰، **بانک مرکزی** در پی افزایش **نرخ ارز** ابتدا تلاش کرد با تزریق ارز قیمت‌ها را کنترل کند اما با ناکامی این روش، یک‌باره قیمت انواع ارز در بازار افزایش یافت.^[۱۹]

به‌گونه‌ای که در میانه آبان ۱۳۹۰ هر دلار آمریکا به بیش از ۱۳۰۰ تومان^[۲۰] (بهای رسمی اعلام شده از سوی بانک مرکزی ۱۰۸۲ تومان بود)، رسید.

در آذرماه ۱۳۹۰ به ۱۴۰۰^[۲۱] و در پایان آذرماه به ۱۵۰۰^[۲۲] تومان و در اسفند به ۱۹۱۰ تومان^[۲۳] رسید.

افزایش نرخ ارز در سال با افزایش مداوم همراه بود و از مرز ۳۰۰۰ تومان گذشت، در پایان مهرماه ۱۳۹۱ به اوج خود رسید و به بیش از ۳۹۰۰ تومان رسید، نرخ ارز تا ماه‌های ابتدایی سال ۱۳۹۲ همچنان در بازه ۳۵۰۰ تا ۳۶۰۰ تومان باقی‌مانده بود، تا اینکه با انتخاب **حسن روحانی** به **ریاست جمهوری** در خرداد ماه، نرخ ارز با کاهش همراه شد.

۱۳۹۵

در انتهای سال ۱۳۹۵ دوباره با افزایش تحریم‌ها قیمت ارز اوج گرفت به‌صورتی که در آذرماه ۱۳۹۵ قیمت دلار از ۴۰۰۰ تومان فراتر رفت. همچنین این افزایش سقوط پول ملی با شیب ملایم ادامه داشت تا اینکه در **دی ماه** سال ۱۳۹۶ در پی **اعتراضات دی ۱۳۹۶** قیمت دلار از ۴۴۰۰ تومان نیز فراتر رفت.

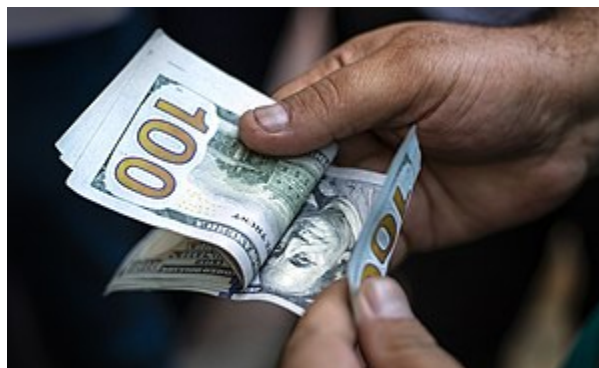

قیمت دلار در بازه زمانی یک سال قبل و پس از خروج آمریکا از برجام، از خرداد ۹۶ تا خرداد ۹۸. تاریخ خروج آمریکا از برجام با خط قرمز رنگ مشخص شده است. [۲۴][۲۵]

در روز یکشنبه ۱۹ فروردین ماه ۱۳۹۷، بنا به گفته خبرگزاری‌های داخلی قیمت دلار از ۵۵۰۰ تومان نیز گذشت؛ این [۲۶][۲۷] در حالی است بنا بر گزارش بعضی خبرگزاری‌های دیگر، قیمت برابری هر دلار به بیش از ۵۸۰۰ تومان رسید؛ در همین حال بسیاری از صرافی‌های پایتخت دست از مبادله ارزی کشیدند. [۲۸][۲۹][۳۰][۳۱][۳۲] در همین حال قیمت یک سکه بهار آزادی نیز از مرز یک میلیون و هشتصد و هفتاد هزار تومان فراتر رفت، و قیمت یک گرم طلای ۱۸ عیار به بیش از ۱۷۳ هزار تومان رسید. [۳۳][۳۴] در پی این رویداد بسیاری از کاربران ایرانی در توییتر نگرانی خود را با هشتگ «سقوط ریال» (#سقوط_ریال) ابراز کردند. [۳۵] روند افزایشی قیمت دلار ادامه یافت تا جاییکه که اسحاق جهانگیری، معاون اول رئیس‌جمهور نرخ دلار را در روز سه شنبه ۲۰ فروردین ۱۳۹۷، ۴۲۰۰ تومان اعلام کرد [۳۶][۳۷] و خرید و فروش بیش از این قیمت را قاچاق دانست. [۳۸][۳۹][۴۰] جهانگیری مدعی شد: «یک حجم وسیعی از منابع خارجی در حال حرکت به سمت کشور است و در چنین شرایطی این‌گونه تغییرات در نرخ ارز خیلی غیرطبیعی است.» [۴۱]

۱۵ اردیبهشت نرخ دلار در بازار آزاد به ۱۴ هزار و ۷۰۰ تومان رسید و به فروش می‌رسید. نرخ یورو به ۱۷ هزار تومان رسیده و خرید و فروش می‌شد. این در حالی است که ارز دولتی هر دلار ۴۲۰۰ تومان و ارز حاصل از صادرات غیرنفتی هر دلار ۱۰ هزار تومان نرخ‌گذاری شده است. [۴۲]

در ۱۴ دی ۱۳۹۸ قیمت دلار برای فروش در صرافی‌ها ۱۳ هزار و ۳۸۰ تومان اعلام شد که با سقوط شاخص بورس اوراق بهادار تهران ۱۶۷۶۵ واحد روبرو شد. افزایش قیمت ارز و سقوط شاخص بورس، اولین واکنش‌های بازار بورس و ارز به کشته شدن قاسم سلیمانی، فرمانده نیروی قدس سپاه است. [۸]

نرخ ارز در تیر ۹۹ به بالای بیست هزار تومان رسید و در شهریور ۹۹ به بالای ۲۵ هزار تومان صعود کرد. در ۲۰ شهریور ۹۹ قیمت سکه امامی به رقم بی سابقه ۱۲ میلیون تومان رسید.^[۴۳] روز ۳۰ شهریور ۹۹، در پی اعلام «بازگشت تحریم‌های بین‌المللی علیه ایران» توسط آمریکا، سکه امامی با افزایشی چهار درصدی، به ۱۳ میلیون و ۲۶۴ هزار تومان، رکورد جدید زد.^[۴۴]

نرخ دلار در صرافی‌های مجاز و بانک‌ها از ۱۵۰٬۲۲۵ ریال در ۵ فرودین به ۱۸۳٬۵۰۰ ریال در ۲۹ خرداد رسید که بیش‌ترین نرخ ثبت شده در سامانه سنا تا آن روز بود.^{[۴۵][۴۶]} نرخ دلار در بازار آزاد نیز در ۲۹ خرداد ۱۳۹۹ به ۱۸۸٬۲۰۰ ریال رسید که چنین نرخی به جز مدت کوتاهی در مهر ۱۳۹۷ سابقه نداشت.^[۴۷] نرخ دلار در سامانه سنا در روز ۳۱ خرداد ۱۳۹۹ به رکورد جدید ۱۸۶٬۰۰۰ ریال رسید،^[۴۸] و هر دلار در بازار آزاد نیز در آخرین روز بهار با قیمت بالاتر از ۱۹ هزار تومان معامله شد.^{[۴۹][۵۰][۵۱]}

در اوایل تیرماه نرخ دلار برای اولین بار و به‌طور بی‌سابقه‌ای به بالای ۲۰ هزار تومان رسید و نرخ یورو از ۲۳ هزار تومان فراتر رفت و قیمت سکه طلا هم به ۸ میلیون و ۸۰۰ هزار تومان رسید.^{[۵۲][۵۳]}

در شهریورماه ۱۳۹۹ قیمت دلار از ۲۵ هزار تومان بالاتر رفت و برخی کانال‌های اطلاع‌رسانی قیمت ارز که به‌طور روزانه نرخ ارز در بازار تهران را منتشر می‌کنند، قیمت روز ۱۸ شهریور برای فروش هر دلار تهران را ۲۵ هزار و ۲۵۰ تومان اعلام کردند.^[۵۴]

در ۱۰ مهرماه ۱۳۹۹ قیمت دلار به ۳۰ هزار تومان رسید و قیمت سکه تمام بهار آزادی از مرز ۱۵ میلیون و ۲۰۰ هزار تومان گذشت.^[۵۵] اما در دی ۱۳۹۹ و با نزدیک شدن مراسم تحلیف **جو بایدن** و امید به بازگشتن آمریکا به **برجام**، قیمت دلار به زیر ۲۳ هزار تومان رسید.^[۵۶] در بهمن ۱۳۹۹، نرخ دلار به ۲۶ هزار و ۳۵۰ تومان رسید.^[۵۷]

۱۴۰۰

در آذر ۱۴۰۰ پس از پایان بی‌نتیجه مذاکرات احیای **برجام**، نرخ دلار به بالای ۳۰ هزار تومان رسید.^{[۵۸][۵۹]} همچنین قیمت سکه به ۱۳ میلیون تومان افزایش یافت.^[۶۰]

شتاب افت ارزش ریال که از زمان توقف مذاکرات هسته‌ای در اسفند ۱۴۰۰ شدت گرفته بود در یکشنبه ۲۲ خرداد ۱۴۰۱ قیمت هر دلار آمریکا را به ۳۳ هزار و ۲۰۰ تومان رساند. این سومین روز متوالی بود که نرخ دلار با جهش مواجه می‌شد و هر روز یک رکورد تاریخی برجای می‌گذاشت. در این روز مقامات جمهوری اسلامی از بازداشت افراد بیشتری با عنوان سرشاخه‌های معاملات آتی خبر دادند.^[۵۵]

خیزش سراسری

قیمت ارز در بازار غیررسمی تهران در بحبوحه **خیزش سراسری ایران** به‌طور پی در پی افزایش داشته‌است. در میان ارزهای خارجی، دولت سید ابراهیم رئیسی با حساسیت بیشتری در تلاش برای کنترل نرخ برابری هر دلار آمریکا در برابر ریال است. علی صالح‌آبادی، رئیس کل بانک مرکزی ایران، یکی از علل افزایش نرخ دلار را ناآرامی‌های ایران عنوان کرد.^[۵۶] البته به اعتقاد حسین راغفر، اقتصاددان، دولت سید ابراهیم رئیسی عامل افزایش نرخ ارز در بحبوحه خیزش اعتراضی است تا بتواند بر کسری بودجه فزاینده‌اش غلبه کند.^[۵۷]

نرخ دلار که در ابتدای این خیزش سراسری زیر ۳۲ هزار تومان بود، در ۱۱ مهر ۱۴۰۱ به ۳۳ هزار و ۲۵۰ تومان اوج گرفت و رکورد تاریخی زد؛ سپس برای چند روز حدود هزار تومان افت کرد، اما دوباره روند صعودی گرفت و پنج‌شنبه پنجم آبان بار دیگر وارد کانال ۳۴ هزار تومان شد و با افزایشی ۱۸۰ تومانی به ۳۳ هزار و ۸۰ تومان رسید.^[۵۸] در دوشنبه ۹ آبان با ۳۳ هزار و ۳۴۰ تومان^[۵۹] و در سه‌شنبه ۱۰ آبان نیز با نرخ ۳۳ هزار و ۹۵۰ تومان رکوردشکنی کرد.^[۶۰] ۲۶ آذر و در چهارمین ماه این خیزش اعتراضی، بهای دلار در بازار آزاد ایران هم‌چنان افزایشی بود و در آغاز بعدازظهر بهای دلار در این روز به ۳۹ هزار و ۲۰۰ تومان هم رسید.^[۶۱]^[۵۶] سرانجام نرخ دلار آمریکا در اول دی ماه ۱۴۰۱ به رکورد تاریخی ۴۰ هزار تومان رسید.^[۶۲]

پی‌آمدهای داخلی

محمود بهمنی رئیس وقت بانک مرکزی

براساس اخبار سایت **خبرآنلاین** در بهمن سال ۱۳۹۰، محمود بهمنی رئیس وقت بانک مرکزی گفت همین حالا نرخ ارز تک نرخی را اعلام می‌کنیم و این مبلغ ۱۲۲۶ تومان است.^[۶۳] یک سال بعد، در خرداد سال ۱۳۹۱ باردیگر وی، **محمود بهمنی** رئیس وقت بانک مرکزی در خبری در سایت **خبرآنلاین** مجدداً اعلام کرد دلار تا پایان سال، ۱۲۲۶ تومان می‌ماند. وی در ادامه گفت: «سال گذشته با وجود تشدید تحریم‌های اقتصادی بانک مرکزی و سایر بانک بسیار فعال بودند و توانستند عملکرد خوبی را از خود نشان دهند.»^[۶۴]

واکنش دولت احمدی‌نژاد

در روز یکشنبه، ۳۰ مهرماه ۱۳۹۱، **محمد رضا رحیمی**، معاون اول رئیس **جمهوری اسلامی ایران**، در جمع خبرنگاران از بازداشت فردی به نام **جمشید بسم‌الله** خبر داد که وی را عامل اختلال در بازار ارز ایران دانست. رحیمی ادعا کرد که جمشید بسم‌الله «روی چهارپایه قیمت ارز در ایران را تعیین می‌کرد».^[۶۵]

محمدباقر نوبخت در سال ۱۳۹۳

محمدباقر نوبخت، در پاسخ به سؤال خبرنگار **خبرگزاری مهر** مبنی بر اینکه دولت وعده داده بود که در نیمه دوم سال (۱۳۹۳)، ارز را تک نرخی کند، دولت چه زمانی این را اجرایی را خواهد کرد، گفت، «دولت تنها یک نرخ را به رسمیت می‌شناسد و آن همان دو هزار و ۶۵۰ تومان به عنوان نرخ تسعیر دلار و ریال است». **محمدباقر نوبخت**، معاون برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس جمهوری «دولت یازدهم» ایران می‌باشد.^[۶۶] وی همچنین طی مصاحبه‌هایی در سالهای بعد گفت قیمت **بازار آزاد** ارز را قبول ندارد، اما با این مصاحبه‌ها قیمت ارز افزایش یافت.

عملکرد مشابه رئیس بانک مرکزی دولت دهم و معاون اول روحانی

بهمن ۱۳۹۰ با شروع نوسانات در بازار ارز، محمود بهمنی، رئیس‌کل بانک مرکزی وقت با نزدیک شدن قیمت دلار به کانال ۲۰۰۰ تومان به جای پذیرش واقعیت اقتصادی (در ششم بهمن ماه سال ۱۳۹۰^[۶۷]) دستور دلار تک‌نرخی در قیمت ۱۲۲۶ را داد و بعدها مجدداً با ادبیاتی مشابه جهانگیری معاون اول ریاست جمهوری **دولت حسن روحانی**، گفت همه مراجعین نیازمند ارزی، برای واردات یا تولید به هر میزان چه از طریق حواله و چه از طریق **گشایش ال سی** و روش‌های مختلف این ارز را (دلار ۴۲۰۰ تومانی)، در اختیار آنها قرار می‌دهیم.^{[۶۸][۶۹]}

منتقدان سرشناس

رئیس اتاق بازرگانی ایران

در بهمن‌ماه سال ۱۳۹۶ رئیس **اتاق بازرگانی ایران**، **غلامحسین شافعی**، در رابطه با شوک دلار گفت، «افزایش ناگهانی نرخ دلار بارها در گذشته تکرار شده اما از آن پندی به‌دست نیاوردیم.» او در این وابستگی اشاره داشت که «در موضوع ارز با یک تکرار مواجه هستیم. افزایش ناگهانی نرخ دلار بارها در گذشته تکرار شده‌است و از آن پندی به‌دست نیاوردیم.» او دلیل تکانه‌های دلاری را عدم اعمال تفاوت **نرخ تورم** داخلی و خارجی روی ارز دانست و اشاره داشت این دست افزایش نرخ دلارها **حبابی نیست**.^[۷۰]

مجیدرضا حریری عضو هیئت نمایندگان اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران

مجیدرضا حریری، عضو هیئت نمایندگان **اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران** با بیان اینکه از نیمه دوم سال ۹۰ تا اواخر سال ۹۲ که پرونده نرخ ارز مرجع بسته شد، گفت حدود ۲۴ میلیارد دلار ارز ۱۲۲۶ تومانی تخصیص داده شد و تقریباً به همین میزان نیز ارز ۲۴۰۰ تومانی بود، و متوسط قیمت ارز در آن زمان حدوداً ۳۶۰۰ تومان بود، در حقیقت آن زمان، رقمی معادل ۶۰ هزار میلیارد تومان ما به التفاوت نرخ ارزی بود که به یکسری آدم‌ها دادند و کالا وارد شد. خیلی‌ها ارز گرفتند و اصلاً کالا وارد نکردند، خیلی‌ها کالا وارد کردند ولی نه آن چیزی که به خاطر آن ارز گرفته بودند و یک عده ای هم که وارد کرده بودند، کالاهایشان را به قیمت بازار آزاد فروختند. در آن زمان هر کسی که می‌خواست به این ارزها دسترسی داشته باشد، می‌بایست ثبت سفارش کند، وزارت صنعت او را به بانک مرکزی معرفی کند تا حواله اش در آنجا ثبت شود و از آن قسمت یک سیستم یکپارچه ای ایجاد می‌کردند تا گمرک ارز را کنترل کند که در جای دیگری خرج نشود. در واقع لیست تمام کسانی

که در آن دو سال آن ارزها را گرفتند، در وزارت صنعت وجود دارد و تنها یک نفر باید بیاید ببیند که این پول‌ها چه شده‌است. حریری می‌گوید: اگر این پیگیری‌ها را انجام دهیم، متوجه می‌شویم این طبقه نوکیسه‌ای که در کشور ایجاد شد تا فرزندانشان ماشین‌های چند صد میلیونی سوار شوند و ...، ناشی از همین رانت‌هایی بود که ایجاد شد. اگر کسی صد میلیون دلار ارز ۱۲۲۶ تومانی بگیرد، دو هزار تومان سود خالص دریافت می‌کند. در همان زمان تمام اقلام مهم مانند برنج و ماکارونی و امثال آن، سه برابر افزایش قیمت داشتند در حالی که اگر واقعاً ارز ۱۲۲۶ تومانی صرف آن مصرفی می‌شد که قرار بود صورت بگیرد، نباید چنین گران می‌شد و مصرف‌کننده از آن ارز چند نرخ سودی نبردند.^[۷]

معاون اول ریاست جمهوری ایران

در تیرماه سال ۱۳۹۳ هجری شمسی عنوان شد، اسحاق جهانگیری در مراسم روز ملی اصناف با اشاره به رانت‌های موجود در اقتصاد ایران گفت:^[۸]

به عنوان مثال هیچگاه به مردم نگفتیم که در طول یک و نیم سال ۸۹ تا ۹۰ بیش از ۲۰ میلیارد دلار پول از منابع این کشور به عده‌ای برای مداخله در بازار ارز پرداخت شده‌است و نگفتیم که چه گروه‌هایی از ارز ۱۲۲۶ تومانی برای واردات کالا دریافت کردند اما محصولات وارداتی‌شان را به نرخ‌های آزاد در بازار به فروش رساندند که به زودی به این موضوعات رسیدگی خواهیم کرد.

جستارهای وابسته

- بحران اقتصادی ۱۳۹۷ ایران
- تلاش آمریکا برای خروج از برجام
- اقتصاد دستوری
- نرخ ارز

پیوند به بیرون

- صفحه ویژه بی‌بی‌سی فارسی: بحران ارزی در ایران (http://www.bbc.co.uk/persian/indepth/cluster_iran_)
- <https://web.archive.org/web/20130605190044/http://ww> (foreign_currency.shtml) بایگانی‌شده
- w.bbc.co.uk/persian/indepth/cluster_iran_foreign_currency.shtml در ۵ ژوئن ۲۰۱۳ توسط Wayback Machine
- پرواز دلار در ایران؛ تا کجا، تا چند؟ (<https://www.radiofarda.com/a/economist-view-on-usd-increasing>)
- صادرکنندگان کارتن خواب؛ چطور ارز دولتی به فساد مالی در ایران دامن زد (<https://www.bbc.com/persian/ira>) (n-features-54636393)

- «خداحافظی با ارز 1226 تومانی؟! - مجله نساجی و فرش ماشینی کهن» (<http://www.kohanjournal.com/%D8%A8%D8%A7%D9%81%D8%B8%DB%8C-%D8%A8%D8%A7-%D8%A8%D8%AF%D8%B2-1226-%D8%AA%D9%88%D9%85%D8%A7%D9%86%DB%8C%D8%9F>) .
مجله نساجی و فرش ماشینی کهن (به اردو). ۱۰-۰۳-۲۰۱۵. دریافت شده در ۰۱-۰۹-۲۰۱۷.

منابع

1. «نسخه آرشیو شده» (<https://web.archive.org/web/20131228014331/http://www.ettelaat.com/et>) (PDF) (<http://www.ettelaat.com/etHomeEdition/Siasi/291/46.pdf>) . دریافت شده در ۲۸ دسامبر ۲۰۱۳.
2. «روزنامه» (<http://www.donya-e-eqtasad.com/news/777075>) . روزنامه دنیای اقتصاد. ۰۴-۰۹-۲۰۱۴. دریافت شده در ۰۴-۰۹-۲۰۱۴.
3. «سیر شوک‌های ارزی در ایران» (<https://www.donya-e-eqtasad.com/%D8%A8%D8%AE%D8%B4-%D8%A8%D8%A7%D9%86%DA%A9-%D8%A8%DB%8C%D9%85%D9%87-16/513468-%D8%B3%DB%8C%D8%B1-%D8%B4%D9%88%DA%A9-%D9%87%D8%A7%DB%8C-%D8%A7%D8%B1%D8%B1-%D8%AF%D8%B1-%D8%A7%DB%8C%D8%B1%D8%A7%D9%86>) . روزنامه دنیای اقتصاد. دریافت شده در ۱۸-۰۶-۲۰۲۲.
4. Shamdanihagh, Ali (۲۰۱۸-۰۸-۰۳). «روزشمار سیاسی نرخ ارز؛ از گروگانگیری ریال تا آزادی دلار» (<https://per.eu>) . دریافت شده در ۱۸-۰۶-۲۰۲۲.
5. Shamdanihagh, Ali (۲۰۲۲-۰۳-۲۲). «فراز و فرود نرخ دلار در قرنی که گذشت؛ سقوط ریال چگونه رقم خورد؟» (<https://per.euronews.com/2022/03/22/iran-money-currency-rial-vs-doller-us-100-years-econom>) . دریافت شده در ۱۸-۰۶-۲۰۲۲.
6. «انتقاد جهانگیری از رانت‌های مسولان دولتی - نسخه قابل چاپ» (<http://www.jahannews.com/analysis/36>) . جهان نیوز. ۲۲-۰۶-۲۰۱۴. دریافت شده در ۲۵-۱۱-۲۰۱۸.
7. «Romney endorses Obama's national security policies» (<http://edition.cnn.com/2012/10/23/opinion/bergen-debate-world/index.html>) . سی‌ان‌ان. دریافت شده در ۲۳ اکتبر ۲۰۱۲.
8. دلار صعود کرد، بورس سقوط (<https://www.radiofarda.com/a/stock-market-iran-solimani/3036023>) (7.html)

9. مؤسسه دارایی بین‌المللی: ذخایر ارزی ایران با سرعت کاهش می‌یابد (<https://www.radiofarda.com/a/iran-in-ternational-finance-report-73-billion-dollars/30378953.html>)
10. «قیمت دلار در بازار آزاد ایران از مرز ۱۸ هزار و ۵۰۰ تومان گذشت» (<https://www.bbc.com/persian/busines-53062987>). بی‌بی‌سی فارسی. ۲۷ خرداد ۱۳۹۹. دریافت شده در ژوئن ۱۹، ۲۰۲۰.
11. «قیمت دلار در ایران به نزدیک ۱۹ هزار تومان اوج گرفت» (<http://radiofarda.com/a/30677798.html>). رادیو فردا. ۲۹ خرداد ۱۳۹۹. دریافت شده در ژوئن ۱۹، ۲۰۲۰.
12. «قیمت دلار در بازار امروز تهران ۱۳۹۹/۰۳/۳۱» (<https://donya-e-ektesad.com/%D8%A8%D8%AE%D8%B4-%D8%B3%D8%A7%DB%8C%D8%AA-%D8%AE%D9%88%D8%A7%D9%86-62/3664810-%D9%82%DB%8C%D9%85%D8%AA-%D8%AF%D9%84%D8%A7%D8%B1-%D8%AF%D8%B1-%D8%A8%D8%A7%D8%B2%D8%A7%D8%B1-%D8%A7%D9%85%D8%B1%D9%88%D8%B2-%D8%AA%D9%86%D8%B1%D8%A7%D9%86>). دنیای اقتصاد. ۳۱ خرداد ۱۳۹۹. دریافت شده در ژوئن ۲۰، ۲۰۲۰.
13. «قیمت دلار به ۱۹ هزار تومان رسید» (https://www.bbc.com/persian/live/institutional-53118902?pinn-ed_post_locator=urn:asset:6ddb8fcf-c168-4cb9-b208-e7b130e39875). بی‌بی‌سی فارسی. ۳۱ خرداد ۱۳۹۹. دریافت شده در ژوئن ۲۰، ۲۰۲۰.
14. «قیمت طلا، قیمت دلار، قیمت سکه و قیمت ارز امروز ۱۳۹۹/۰۳/۳۱ | ثبت رکوردهای جدید دلار و سکه در بازار آزاد» (<https://www.tasnimnews.com/fa/news/1399/03/31/2289544/%D9%82%DB%8C%D9%85%D8%AA-%D8%B7%D9%84%D8%A7-%D9%82%DB%8C%D9%85%D8%AA-%D8%AF%D9%84%D8%A7%D8%B1-%D9%82%DB%8C%D9%85%D8%AA-%D8%B3%DA%A9%D9%87-%D9%88-%D9%82%DB%8C%D9%85%D8%AA-%D8%A7%D8%B1%D8%B2-%D8%A7%D9%85%D8%B1%D9%88%D8%B2-99-03-31-%D8%AB%D8%A8%D8%AA-%D8%B1%DA%A9%D9%88%D8%B1%D8%AF%D9%87%D8%A7%DB%8C-%D8%AC%D8%AF%DB%8C%D8%AF-%D8%AF%D9%84%D8%A7%D8%B1-%D9%88-%D8%B3%DA%A9%D9%87-%D8%AF%D8%B1-%D8%A8%D8%A7%D8%B2%D8%A7%D8%B1-%D8%A2%D8%B2%D8%A7%D8%AF>). خبرگزاری تسنیم. ۳۱ خرداد ۱۳۹۹. دریافت شده در ژوئن ۲۱، ۲۰۲۰.
15. «دلار آزاد سال ۵۷ چند بود؟ / رقابت دولت‌ها برای تضعیف پول ملی / جدول ۳۴ ساله قیمت‌ها» (<https://web.archive.org/web/20201104061041/https://www.khabaronline.ir/news/189536/%D8%AF%D9%84%D8%A7%D8%B1-%D8%A2%D8%B2%D8%A7%D8%AF-%D8%B3%D8%A7%D9%84-57-%DA%86%D9%86%D8%AF-%D8%A8%D9%88%D8%AF-%D8%B1%D9%82%D8%A7%D8%A8%D8%AA-%D8%AF%D9%88%D9%84%D8%AA-%D9%87%D8%A7-%D8%A8%D8%B1%D8%A7%DB%8C-%D8%A8%D8%B6%D8%B9%DB%8C%D9%81-%D9%BE%D9%88%D9%84-%D9%85%D9%84%DB%8C-%D8%AF%D9%88%D9%84>). ۲۴ آذر ۱۳۹۰. بایگانی شده از اصلی (<https://www.khabaronline.ir/news/189536/%D8%AF%D9%84%D8%A7%D8%B1-%D8%A2%D8%B2%D8%A7%D8%AF-%D8%B3%D8%A7%D9%84-57-%DA%86%D9%86%D8%AF-%D8%A8%D9%88%D8%AF-%D8%B1%D9%82%D8%A7%D8%A8%D8%AA-%D8%AF%D9%88%D9%84>)

8%B1%D8%A7%DB%8C-%D8%AA%D8%B6%D8%B9%DB%8C%D9%81-%D9%BE%D9%88%D9%8
در ۴ نوامبر ۲۰۲۰. (4-%D9%85%D9%84%DB%8C-%D8%AC%D8%AF%D9%88%D9%84

16. جمهوری اسلامی ایران، از بازرگان تا روحانی - صفحه ۶۰۰ (https://books.google.com/books/about/%D8%AC%D9%85%D9%87%D9%88%D8%B1%DB%8C_%D8%A7%D8%B3%D9%84%D8%A7%D9%85%D8%B1%DB%8C_%D8%A7%DB%8C%D8%B1%D8%A7%D9%86.html?id=xE24DAAAQBAJ) . به کوشش فریدون قاسمی.

17. «آرشیو قیمت دلار» (https://www.tgju.org/profile/price_dollar_rl/history) . دریافت شده در ۲۴ دسامبر ۲۰۲۲.

18. «نرخ‌های دستوری بحران ارزی را تشدید کرد» (http://www.khabarpardaz.com/view-107490.html) . سایت تفریحی سرگرمی خبری خودرو دانلود خبر پرداز. ۲۰۱۵-۰۷-۰۲. دریافت شده در ۲۰۱۶-۰۷-۱۲.

19. «تلاطم در بازار آزاد ارز در ایران» (http://www.bbc.co.uk/persian/business/2011/11/111126_ka_cur) (ency_exchange.shtml) . دریافت شده در ۲۸ اکتبر ۲۰۱۲.

20. «صعود دوباره قیمت‌ها در بازار ارز/سهم دلار، ۱۸ تومان بود» (http://www.khabaronline.ir/detail/183970/%D8%A7%D8%B1%D8%B2-%D8%AF%D9%84%D8%A7%D8%B1-%DB%8C%D9%88%D8%B1%D9%88-%D9%BE%D9%88%D9%86%D8%AF-%D8%A8%D8%A7%D8%B2%D8%A7%D8%B1-%D9%85%D8%A7%D9%84%DB%8C/%D8%A7%D9%82%D8%AA%D8%B5%D8%A7%D8%AF) . دریافت شده در ۲۸ اکتبر ۲۰۱۲.

21. «دلار در بازار ایران رکورد زد» (http://www.bbc.co.uk/persian/business/2011/12/111218_ka_curen) (cy_exchange.shtml) . دریافت شده در ۲۸ اکتبر ۲۰۱۲.

22. «قیمت دلار از ۱۵۰۰ تومان گذشت» (http://www.bbc.co.uk/persian/business/2011/12/111220_ka_cu) (rency_exchange_dollar.shtml) . دریافت شده در ۲۸ اکتبر ۲۰۱۲.

23. «تداوم افزایش قیمت ارز؛ دلار ۱۹۱۰ تومان» (http://www.radiofarda.com/content/f12_iranian_newspap) (ers_february_26_2012/24496373.html) . دریافت شده در ۲۸ اکتبر ۲۰۱۲.

24. "شبه اطلاع‌رسانی طلا و ارز" (http://www.tgju.org/dollar-chart) . قیمت دلار. Retrieved 21-05-2019. 2019-05-21

25. "قیمت دلار آمریکا در بازار تهران - واحد دلار آمریکا واحد قیمت ریال نمودار قیمت یک ساله - ارز - ارنیکو" (http://s://www.eranico.com/fa/currency/20/1/2/0/4/29/28/0/0/0/0) . Ernico. 2019-02-26. Retrieved 2019-05-21

26. «دلار ۵۵۰۰؛ رئیس‌جمهور از بازار ارز خبر دارد؟ - اخبار تسنیم» (https://www.tasnimnews.com/fa/news/1397/01/19/1695201/%D8%AF%D9%84%D8%A7%D8%B1-5500-%D8%B1%D8%A6%DB%8C%D8%B3-%D8%AC%D9%85%D9%87%D9%88%D8%B1-%D8%A7%D8%B2-%D8%A8%D8%A7%D8%B2%

D8%A7%D8%B1-%D8%A7%D8%B1%D8%B2-%D8%AE%D8%A8%D8%B1-%D8%AF%D8%A7%D8%
(B1%D8%AF) . خبرگزاری تسنیم - Tasnim . ۲۰۱۸-۰۴-۰۸ . دریافت شده در ۲۰۱۸-۰۴-۰۸ .

27. «افزایش قیمت دلار ناشی از سیاست‌های دولت است» (<https://www.isna.ir/news/97011905577/%D8%A7%D8%B1%D8%B2-%D8%AE%D8%A8%D8%B1-%D8%AF%D8%A7%D8%B1-%D9%81%D8%B2%D8%A7%DB%8C%D8%B4-%D9%82%DB%8C%D9%85%D8%AA-%D8%AF%D9%84%D8%A7%D8%B1-%D9%86%D8%A7%D8%B4%DB%8C-%D8%A7%D8%B2-%D8%B3%DB%8C%D8%A7%D8%B3%D8%AA-%D9%87%D8%A7%DB%8C-%D8%AF%D9%88%D9%84%D8%AA-%D8%A7%D8%B3%D8%AA>) . ایسنا . ۲۰۱۸-۰۴-۰۸ . دریافت شده در ۲۰۱۸-۰۴-۰۸ .

28. Sputnik (۲۰۱۸-۰۴-۰۸) . «قیمت دلار در ایران به بیش از ۵۷۰۰ تومان رسید + عکس» (<https://ir.sputniknews.co/m/world/201804083462199-%D8%AF%D9%84%D8%A7%D8%B1-%D9%82%DB%8C%D9%85%D8%AA-5700>) . Sputnik Iran . دریافت شده در ۲۰۱۸-۰۴-۰۸ .

29. VOA (۲۰۱۸-۰۴-۰۸) . «نرخ دلار در بازار ارز ایران از ۵۶۰۰ تومان گذشت» (<https://ir.voanews.com/a/iran-excha-nge-rate-dollar/4337586.html>) . صدای آمریکا . دریافت شده در ۲۰۱۸-۰۴-۰۸ .

30. «نگرانی شهروندان ایرانی؛ دلار از ۵۵۰۰ تومان گذشت» (<http://www.bbc.com/persian/business-4368870>) (به انگلیسی) . BBC Persian . ۲۰۱۸-۰۴-۰۸ . دریافت شده در ۲۰۱۸-۰۴-۰۸ .

31. «قیمت دلار از مرز پنج هزار و ۴۰۰ تومان گذشت» (<https://www.radiofarda.com/a/29152546.html>) . رادیو فردا . دریافت شده در ۲۰۱۸-۰۴-۰۸ .

32. «بهای دلار در بازار ارز در کمتر از چند ساعت بیش از ۵۰۰ تومان افزایش یافت» (<https://www.radiofarda.com/a/dollar-rate-increased-up-to-5000-rials-in-few-hours-in-Tehran-exchange-market/29152618.html>) . رادیو فردا . دریافت شده در ۲۰۱۸-۰۴-۰۸ .

33. «قیمت طلا، قیمت دلار، قیمت سکه و قیمت ارز امروز 97/01/19 - اخبار تسنیم - Tasnim» (<https://www.tasnimnews.com/fa/news/1397/01/19/1695276/%D9%82%DB%8C%D9%85%D8%AA-%D8%B7%D9%84%D8%A7-%D9%82%DB%8C%D9%85%D8%AA-%D8%AF%D9%84%D8%A7%D8%B1-%D9%82%DB%8C%D9%85%D8%AA-%D8%B3%DA%A9%D9%87-%D9%88-%D9%82%DB%8C%D9%85%D8%AA-%D8%A7%D8%B1%D8%B2-%D8%A7%D9%85%D8%B1%D9%88%D8%B2-97-01-19>) . خبرگزاری تسنیم - Tasnim . دریافت شده در ۲۰۱۸-۰۴-۰۸ .

34. «سکه از مرز یک میلیون و ۸۰۰ هزار تومان گذشت / قیمت دلار بالا رفت» (<https://www.khabaronline.ir/detail/768034/Economy/macroeconomics>) . www.khabaronline.ir . دریافت شده در ۲۰۱۸-۰۴-۰۸ .

35. «نگرانی شهروندان ایرانی؛ دلار از ۵۵۰۰ تومان گذشت» (<http://www.bbc.com/persian/business-4368870>) (به انگلیسی) . BBC Persian . ۲۰۱۸-۰۴-۰۸ . دریافت شده در ۲۰۱۸-۰۴-۰۸ .

36. "ورود دولت ایران به بازار ارز؛ قیمت دلار ۴۲۰۰ تومان تعیین شد" (<http://fa.euronews.com/2018/04/09/iran-government-intervens-to-unify-price-of-dollar-and-other-foreign-currencies>) . euronews (به عربی) . April 9, 2018. Retrieved April 13, 2018 .

37. "جهانگیری: دلار از سه شنبه ۲۱ فروردین به قیمت ۴۲۰۰ تومان تک نرخی عرضه می‌شود - 09.04.2018" (<http://www.dw.com/fa-ir/%D8%AC%D9%87%D8%A7%D9%86%DA%AF%DB%8C%D8%B1%DB%8C-%D8%AF%D9%84%D8%A7%D8%B1-%D8%A7%D8%B2-%D8%B3%D9%87%D8%B4%D9%86%D8%A8%D9%87-%DB%B2%DB%B1-%D9%81%D8%B1%D9%88%D8%B1%D8%AF%DB%8C%D9%86-%D8%A8%D9%87-%D9%82%DB%8C%D9%85%D8%AA-%DB%B4%DB%B2%DB%B0%DB%B0-%D8%AA%D9%88%D9%85%D8%A7%D9%86-%D8%AA%DA%A9-%D9%86%D8%B1%D8%AE%DB%8C-%D8%B9%D8%B1%D8%B6%D9%87-%D9%85%DB%8C%D8%B4%D9%88%D8%AF/a-43315303>) .
DW.COM. Retrieved April 13, 2018
38. "جهانگیری: عرضه دلار بالاتر از ۴۲۰۰ تومان، قاچاق است" (<https://www.isna.ir/news/97012006332/%D8%AC%D9%87%D8%A7%D9%86%DA%AF%DB%8C%D8%B1%DB%8C-%D8%B9%D8%B1%D8%B6%D9%87-%D8%AF%D9%84%D8%A7%D8%B1-%D8%A8%D8%A7%D9%84%D8%A7%D8%AA%D8%B1-%D8%A7%D8%B2-%DB%B4%DB%B2%DB%B0%DB%B0-%D8%AA%D9%88%D9%85%D8%A7%D9%86-%D9%82%D8%A7%DA%86%D8%A7%D9%82-%D8%A7%D8%B3%D8%AA>) . ایسنا. April 10, 2018. Retrieved April 13, 2018
39. خبرگزاری باشگاه خبرنگاران (April 9, 2018). "جهانگیری: نرخ دلار از فردا ۴ هزار و ۲۰۰ تومان خواهد بود/نرخ‌های غیررسمی دیگر قاچاق محسوب می‌شود/فعالان اقتصادی و مردم دغدغه‌ای برای تأمین ارزشان نداشته باشند" (<http://www.yjc.ir/fa/news/6495479>) . خبرگزاری باشگاه خبرنگاران | آخرین اخبار ایران و جهان | YJC.
Retrieved April 13, 2018
40. Sputnik (April 10, 2018). "اسحاق جهانگیری: نرخ دلار از فردا ۴۲۰۰ تومان می‌شود+ ویدیو" (<https://ir.sputni.knews.com/world/201804103466286-%D8%A7%D8%B3%D8%AD%D8%A7%D9%82-%D8%AC%D9%87%D8%A7%D9%86%DA%AF%DB%8C%D8%B1%DB%8C-%D8%AF%D9%84%D8%A7%D8%B>) .
Sputnik Iran. Retrieved April 13, 2018 . (/1
41. فردا, رادیو (April 9, 2018). "اسحاق جهانگیری از تک نرخی شدن دلار خبر داد؛ «۴۲۰۰ تومان از روز سه شنبه»" (http://www.radiofarda.com/a/f4_jahangiri_declare_one_price_dollar/29155013.html) . رادیو فردا.
Retrieved April 13, 2018
42. بهای هر دلار آمریکا در بازار آزاد تهران به ۱۵ هزار تومان رسید (<https://www.radiofarda.com/a/iran-dollar-h>) (ike-again/29921779.html
43. «قیمت سکه در بازار ایران به ۱۲ میلیون تومان رسید» (<https://www.independentpersian.com/node/839>) (/26 . ایندپندنت فارسی. ۲۰ شهریور ۱۳۹۹. دریافت شده در ۲۰ شهریور ۱۳۹۹.
44. «نرخ دلار و طلا در ایران رکورد تازه زد؛ افت دوباره شاخص بورس» (<https://www.radiofarda.com/a/30848>) (568.html . رادیو فردا. ۳۰ شهریور ۱۳۹۹. دریافت شده در ۳۰ شهریور ۱۳۹۹.
45. «میانگین موزون سنا» (<https://www.sanarate.ir>) . دریافت شده در ژوئن ۱۹, ۲۰۲۰.

46. «ادامه روند بی‌سابقه؛ نرخ دلار آمریکا از ۲۰ هزار تومان گذشت» (<https://www.radiofarda.com/a/iran-dollar>) (-record/30685986.html).
47. «قیمت دلار در ایران از مرز بیست هزار تومان گذشت» (<https://www.bbc.com/persian/business-531479>) . (76)
48. «قیمت دلار از ۲۵ هزار تومان بالاتر رفت» (<https://www.radiofarda.com/a/iran-rial-dollar-hike/3082687>) (0.html). رادیو فردا. ۱۸ شهریور ۱۳۹۹. دریافت‌شده در ۱۸ شهریور ۱۳۹۹.
49. «سکه از مرز ۱۵ میلیون گذشت؛ دلار ۳۰ هزار تومان شد» (<https://www.radiofarda.com/a/30868839.htm>) (۱). رادیو فردا. ۱۰ مهر ۱۳۹۹. دریافت‌شده در ۱۰ مهر ۱۳۹۹.
50. رادیو فردا (۲۷ دی ۱۳۹۹). «دلار به زیر ۲۳ هزار تومان رسید» (<https://www.radiofarda.com/a/31049047.ht>) . (ml)
51. «نرخ دلار به ۲۶ هزار و ۳۵۰ تومان افزایش یافت» (<https://www.radiofarda.com/a/31101401.html>) . رادیو فردا. دریافت‌شده در ۲۰۲۰-۰۲-۱۳.
52. «پایان 'بی‌نتیجه' دور هفتم مذاکرات احیای برجام؛ قیمت دلار آمریکا به بالای ۳۰ هزار تومان رسید» (<https://www.bbc.com/persian/iran-59531387>) . BBC News فارسی. دریافت‌شده در ۲۰۲۰-۱۲-۰۴.
53. DW | Deutsche (www.dw.com), Welle. «جهش نرخ ارز و طلا در پی توقف مذاکرات هسته‌ای | DW» (04.12.2021) (<https://www.dw.com/fa-ir/%D8%AC%D9%87%D8%B4-%D9%86%D8%B1%D8%AE-%D8%A7%D8%B1%D8%B2-%D9%88-%D8%B7%D9%84%D8%A7-%D8%AF%D8%B1-%D9%BE%D8%8C-%D8%AA%D9%88%D9%82%D9%81-%D9%85%D8%B0%D8%A7%DA%A9%D8%B1%D8%A7%D8%AA-%D9%87%D8%B3%D8%AA%D9%87%D8%A7%DB%8C/a-60019339>). DW.COM . دریافت‌شده در ۲۰۲۰-۱۲-۰۴.
54. «قیمت دلار از ۳۰ هزار تومان گذشت؛ «پس‌لرزه ناکامی» مذاکرات وین» (<https://www.radiofarda.com/a/315>) (93588.html). رادیو فردا. دریافت‌شده در ۲۰۲۰-۱۲-۰۴.
55. «ادامه سقوط آزاد ارزش ریال؛ نرخ دلار از مرز ۳۳ هزار تومان عبور کرد» (<https://www.radiofarda.com/a/dol>) (lar-rate-to-jump-on-33-thousands-touman/31894464.html). رادیو فردا. ۲۲ خرداد ۱۴۰۱. دریافت‌شده در ۱۲ ژوئن ۲۰۲۲.
56. «رئیس کل بانک مرکزی ایران افزایش قیمت ارز را به اعتراضات جاری نسبت داد» (<https://www.bbc.com/persian/iran-articles/cz9yz8gj0v8o>) . بی‌بی‌سی فارسی. ۱۷ دسامبر ۲۰۲۲. دریافت‌شده در ۱۷ دسامبر ۲۰۲۲.
57. «دلار به ۳۹ هزار و ۳۰۰ تومان رسید؛ رئیس بانک مرکزی می‌گوید حباب است» (<https://www.radiozamaneh.co/m/746229>) . رادیو زمانه. ۲۶ آذر ۱۴۰۱. دریافت‌شده در ۱۸ دسامبر ۲۰۲۲.
58. «نرخ دلار در بازار آزاد ایران دوباره وارد کانال ۳۴ هزار تومان شد» (<https://www.radiofarda.com/a/iran-doll>) (ar-rise-price/32103932.html). رادیو فردا. ۵ آبان ۱۴۰۱. دریافت‌شده در ۲ نوامبر ۲۰۲۲.

59. «نرخ دلار در بازار آزاد ایران بار دیگر رکورد شکست» (<https://www.radiofarda.com/a/iran-dollar-rise/321>) (09201.html) . ۹ آبان ۱۱ آبان ۱۴۰۱. دریافت شده در ۲ نوامبر ۲۰۲۲.
60. «پیشروی تا مرزی تازه؛ نرخ دلار آمریکا در بازار تهران رکورد تاریخی جدیدی را ثبت کرد» (<https://per.euronews.com/2022/11/01/dollar-rate-increasing-iran-currency-market>) . یورونیوز فارسی. ۱۱ آبان ۱۴۰۱. دریافت شده در ۲ نوامبر ۲۰۲۲.
61. «قیمت دلار در بازار ایران به ۳۹۲۰۰ تومان هم رسید» (<https://www.radiofarda.com/a/32180911.html>) . رادیو فردا. ۲۶ آذر ۱۴۰۱. دریافت شده در ۱۷ دسامبر ۲۰۲۲.
62. «ادامه رکوردشکنی قیمت ارز و طلا در ایران؛ دلار ۴۰ هزار و ۵۰۰ تومان شد و سکه ۲۰ میلیون تومان» (<https://ww.w.iranintl.com/202212248746>) . ایران اینترنشنال. دریافت شده در ۲۵-۱۲-۲۰۲۲.
63. «خبرفوری: دلار تک نرخی شد» (<http://www.khabaronline.ir/detail/195819>) . صفحه نخست - خبرآنلاین. ۲۰۱۴-۰۹-۰۴. دریافت شده در ۲۰۱۴-۰۹-۰۴.
64. «بهمنی: دلار تا پایان سال، 1226 تومان می ماند» ([http://www.khabaronline.ir/\(X\(1\)S\(fzkoke015hoeqfy5\)\(gibaew1uk\)\)/detail/221722/Economy/117](http://www.khabaronline.ir/(X(1)S(fzkoke015hoeqfy5)(gibaew1uk))/detail/221722/Economy/117)) . صفحه نخست - خبرآنلاین. ۲۰۱۴-۰۹-۰۴. دریافت شده در ۲۰۱۴-۰۹-۰۴.
65. «رحیمی: جمشید بسم الله، اخلاگر بازار ارز دستگیر شد» (<https://web.archive.org/web/2012102321123>) (<http://ir.voanews.com/content/article/1530557.html>) . بایگانی شده از اصلی (<http://ir.voanews.com/content/article/1530557.html>) در ۲۳ اکتبر ۲۰۱۲. دریافت شده در ۲۳ اکتبر ۲۰۱۲.
66. «دولت ارز 2650 تومان را به رسمیت می شناسد» (<https://web.archive.org/web/20141108002734/http://www.jomhouriat.ir/fa/content/20582/%d8%af%d9%88%d9%84%d8%aa-%d8%a7%d8%b1%d8%b2-2650-%d8%aa%d9%88%d9%85%d8%a7%d9%86-%d8%b1%d8%a7-%d8%a8%d9%87-%d8%b1%d8%b3%d9%85%db%8c%d8%aa-%d9%85%db%8c%e2%80%8c%d8%b4%d9%86%d8%a7%d8%b3%d8%af>) . پایگاه خبری تحلیلی جمهوریت. ۲۰۱۴-۱۱-۰۶. بایگانی شده از اصلی (<http://www.jomhou.riat.ir/fa/content/20582/%D8%AF%D9%88%D9%84%D8%AA-%D8%A7%D8%B1%D8%B2-2650-%D8%AA%D9%88%D9%85%D8%A7%D9%86-%D8%B1%D8%A7-%D8%A8%D9%87-%D8%B1%D8%B3%D9%85%DB%8C%D8%AA-%D9%85%DB%8C%E2%80%8C%D8%B4%D9%86%D8%A7%D8%B3%D8%AF>) در ۸ نوامبر ۲۰۱۴. دریافت شده در ۲۰۱۴-۱۱-۰۶.
67. مخبر، تیم نرم افزاری. [1] www.mokhbernews.ir/otherpages/Page1 «سیاست اشتباه تک نرخی کردن ارز» [مقدار ا پیوند = را بررسی کنید (کمک)]. مخبر. دریافت شده در ۲۵-۱۱-۲۰۱۸.
68. «شباهت های اسحاق جهانگیری و محمود بهمنی در ماجرای تک نرخی شدن دلار!» (<http://90eghtesadi.ir/Conte>) (nt/Detail/2112025) . نود اقتصادی. ۱۶-۱۱-۲۰۱۷. دریافت شده در ۲۵-۱۱-۲۰۱۸.
69. «شباهت های اسحاق جهانگیری و محمود بهمنی در ماجرای تک نرخی شدن دلار!» (<http://90eghtesadi.ir/Conte>) (nt/Detail/2112025) . نود اقتصادی. ۱۶-۱۱-۲۰۱۷. دریافت شده در ۲۱-۱۱-۲۰۱۸.

70. «روزنامه کیهان 96/11/30: رئیس اتاق بازرگانی ایران: شوک دلار تکراری است اما پند نمی‌گیریم» (<http://www.m>)
magiran.com . (agiran.com/npview.asp?ID=3709334 .magiran.com . دریافت شده در ۲۰۱۸-۰۲-۲۱ .

71. «پشت‌پرده فروش ارز دولتی در بازار/ دلار رانته؛ از خزانه تا استانبول - خبرگزاری مهر - اخبار ایران و جهان» (<http://www.mehrnews.com/news/3619019/%D9%BE%D8%B4%D8%AA-%D9%BE%D8%B1%D8%A7%D8%B1%D8%B2-%D8%AF%D9%88%D9%87-%D9%81%D8%B1%D9%88%D8%B4-%D8%A7%D8%B1%D8%B2-%D8%AF%D9%88%D9%84%D8%AA%DB%8C-%D8%AF%D8%B1%D8%A8%D8%A7%D8%B2%D8%A7%D8%B1-%D8%AF%D9%84%D8%A7%D8%B1-%D8%B1%D8%A7%D9%86%D8%AA%DB%8C-%D8%A7%D8%B2-%D8%AE%D8%B2%D8%A7%D9%86%D9%87-%D8%AA%D8%A7-%D8%A7%D8%B3%D8%AA%D8%A7%D9%86%D8%A8%D9%88%D9%84>)
خبرگزاری مهر | اخبار ایران و جهان | Mehr News Agency . دریافت شده در ۲۰۱۶-۰۵-۰۸ .

برگرفته از «<https://fa.wikipedia.org/w/index.php?&oldid=36254481>»

